

и.ф.н., Адизов А.Ж.,
Ш.С.Егамбердиев – ТДШИ
ПЗ-20170928187 сонли
гранти ВИИЖ аъзолари.

ИҚТИСОДИЙ ХАВФСИЗЛИКНИ ТАЪМИНЛАШДА ОЗИҚ-ОВҚАТ МУСТАҚИЛЛИГИНИНГ ЎРНИ

Аннотация. Мақолада мамлакатимиз Президенти Ш.М.Мирзиёев томонидан ишлаб чиқилган Ҳаракатлар Стратегиясида белгилаб берилган озиқ-овқат хавфсизлигини янада мустаҳкамлаш, экологик тоза маҳсулотларни ишлаб чиқаришни кенгайтириш лозимлиги долзарб вазифа сифатида тадқиқ этилган ва бу борада мустақилликка эришиш иқтисодий хавфсизликнинг муҳим йўналиши эканлиги таҳлил этилган.

Аннотация. Статья посвящена анализу направлений разработанного Президентом Ш.М.Мирзиёевым Стратегии Действий, направленного на укрепление продовольственной безопасности и производства экологически чистой продукции как фактор экономической безопасности.

Калит сўзлар. Иқтисодий хавфсизлик, озиқ-овқат хавфсизлиги, бозор тебраниши, аҳоли даромадлари, кам таъминланган аҳоли, озуқавий компонент, тўлов қобилияти.

Ключевые слова. Экономическая безопасность, продовольственная безопасность, колебания рынка, доходы населения, малообеспеченное население, продовольственные компоненты, платежеспособность.

Мамлакатимиз Президенти Ш.М. Мирзиёев 2017–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар Стратегиясида “таркибий ўзгартиришларни чуқурлаштириш ва қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришни муттасил ривожлантириш, мамлакат озиқ-овқат хавфсизлигини янада мустаҳкамлаш, экологик тоза маҳсулотни ишлаб чиқаришни кенгайтириш, аграр секторнинг экспорт салоҳиятини сезиларли даражада ошириш”¹ лозимлиги тўғрисида алоҳида тўхталиб ўтган.

Озиқ-овқат хавфсизлиги мамлакат аҳолисининг асосий озиқ-овқат маҳсулотлари билан етарли даражада ички имкониятлардан фойдаланган ҳолда таъминланиши ва, импортга боғлиқликнинг минимум даражасига эришишни ифодалайди. Ўзбекистон мустақилликка эришгандан сўнг озиқ-овқат

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида” ПФ-4947-сон фармони.

хавфсизлигини таъминлаш учун икки йўналишда чора-тадбирлар амалга оширилди:

- қишлоқ аҳолиси томорқа майдонларини кенгайтириш ва янгиларини ажратиб бериш;
- қишлоқ хўжалиги экинлари таркибини қайта кўриб чиқиш.

Давлатнинг озиқ-овқатга оид сиёсати картошка, мева-сабзавот маҳсулотлари билан ҳам ўз-ўзини таъминлашни кўзда тутди. Аҳолига етарли даражада чорвачилик маҳсулотлари ва ўсимлик ёғи етказиб бериш, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш ва сақлаш учун зарур бўлган базани барпо этиш, шунингдек, озиқ-овқат маҳсулотлари асосий турларининг етарли захирасини шакллантириш, уларнинг чакана баҳолари барқарорлигини таъминлашга эришиш, четдан келтирилаётган маҳсулотлар ҳажмини қисқартириб бориш кабилар ҳам озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлашнинг муҳим йўналишлари ҳисобланади.

Мамлакатимиз Президенти Ш.Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимида киришиш тантанали маросимида бағишланган Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисидаги нутқида “Қишлоқ хўжалигини ислоҳ қилиш ва озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш масалалари, ҳеч шубҳасиз, биз учун энг муҳим вазифалардан бири бўлиб қолади”² деб таъкидлаб ўтди.

Озиқ-овқат хавфсизлиги бу иқтисодиётнинг шундай ҳолати бўлиб, бунда жаҳон бозорлари тебранишларидан қатъи назар, бир томондан, илмий асосланган кўрсаткичларга мос миқдорларда, иккинчи томондан, тиббий меъёрлар даражасида истеъмолни қондириш учун шарт-шароит яратилган ҳолда аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари билан барқарор таъминлаш кафолатланади³.

Озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган эҳтиёжнинг ўсиб бориши, бизнингча, қуйидагилар орқали изоҳланади. Биринчидан, аҳоли сонининг ўсиб бориши билан озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган эҳтиёж миқдор жиҳатдан ортиб боради. Масалан, 1804 йилда дунё аҳолиси 1 миллиард кишини ташкил этган бўлса, ҳозирги кунда эса 7 миллиарддан ортиқни ташкил этмоқда (1-жадвал).

Жадвалдан кўриниб турибдики, сўнгги 200 йилда аҳоли сони деярли 7 баробарга ўсган. Озиқ-овқат маҳсулотлари эса ерда етиштирилади. Ернинг юзаси ўзгаргани йўқ. Қолаверса, кейинги йилларда чўллашиш даражасининг

² Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини мард ва олийжаноб халқимиз билан қурамыз. Ш.Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимида киришиш тантанали маросимида бағишланган Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисидаги нутқи. Халқ сўзи, 2016 йил 15 декабрь.

³ www.icarda.org – Қурғоқчилик ҳудудларда қишлоқ хўжалиги тадқиқотлари бўйича халқаро марказ (ICARDA)нинг расмий сайти

ошиши, экин ерларининг шўрлашиб бориши натижасида тупроқ унумдорлиги пасайиши кузатилмоқда.

Иккинчидан, аҳоли даромадларининг ўсиб бориши ҳам озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган эҳтиёжнинг миқдор ва сифат жиҳатдан ўсишига сабаб бўлмоқда. Кейинги йилларда дунёда аҳоли сони кўп бўлган мамлакатларнинг иқтисодиёти ўсиб бориши ҳам озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган эҳтиёж ортишига олиб келмоқда.

1-жадвал

**Дунёда ҳар миллиард аҳоли сонининг кўпайиб бориши ва унинг
истикболлари⁴**

Аҳоли сони	Йил	Ҳар миллиард аҳоли сони кўпайишининг олдинги давр билан фарқи
1 миллиард	1804	--
2 миллиард	1927	123
3 миллиард	1960	33
4 миллиард	1974	14
5 миллиард	1987	13
6 миллиард	1999	12
7 миллиард	2011	12
8 миллиард	2025	14
9 миллиард	2043	18
10 миллиард	2050	7

Учинчидан, озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган эҳтиёж уларнинг хилма-хиллиги жиҳатидан ҳам ўсиб бормоқда. Яъни бу ерда озиқ-овқат маҳсулотлари турларининг кўпайиши, янги турдаги навларнинг яратилиши, озиқ-овқат маҳсулотларидан тайёрланадиган бошқа янги турдаги маҳсулотларга бўлган эҳтиёжларнинг ўсиб боришини тушунишимиз керак.

Озиқ-овқат хавфсизлигига эришишнинг асосий мақсади ички ва ташқи салбий таъсирга боғлиқ бўлмаган ҳолда қайта ишловчи корхоналарни хомашё, аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашдир. У ҳатто валюта етишмаслиги, четдан маҳсулотлар олиб киришда эмбарго (бошқа мамлакатлар томонидан тўсиқлар қўйиш) нархларнинг ўсишига боғлиқ бўлмаслиги лозим.

Қуйидагилар озиқ-овқат хавфсизлигига эришишнинг муҳим шартлари ҳисобланади:

⁴World Population Prospects, the 2010 Revision.

– ҳар бир инсон учун озиқ-овқат маҳсулотларининг етарли бўлиши (етарли миқдорда унинг таклифи);

– аҳоли барча ижтимоий тоифалари, шу жумладан, кам таъминланган аҳоли томонидан озиқ-овқат маҳсулотларини сотиб олишнинг иқтисодий жиҳатдан имконияти (истеъмолчилик талабининг тўлов қобиляти);

– меъёردа овқатланиш учун юқори сифатли маҳсулотларни истеъмол қилишнинг етарли миқдорда бўлиши⁵.

Аҳолининг озиқ-овқат хавфсизлиги ҳолатини баҳолаш қуйидаги кўрсаткичлар ёрдамида амалга оширилади:

– мамлакатнинг барча ҳудудида тўловга қобил талабга мос келадиган миқдорда ва ассортиментда озиқ-овқат маҳсулотларининг доимий равишда мавжудлиги;

– барча истеъмолчилар учун унинг ижтимоий мақоми ва яшаш жойидан қатъи назар, озиқ-овқат маҳсулотларини минимал даражада истеъмол қилиш имкониятининг мавжудлиги;

– озиқ-овқат маҳсулотларининг хавфсизлиги – инсон учун ушбу маҳсулотни яроқсиз ҳолга келтирувчи ёки хавфли бўлган моддаларнинг мавжуд эмаслиги;

– озиқ-овқат маҳсулотларининг сифати, яъни ҳар куни инсон томонидан унга зарур бўлган миқдордаги калория ва озуқавий компонентларнинг унинг ёши ва фаолият соҳасига боғлиқ равишда истеъмол қилиниши. Бунда овқатланиш сифати овқатда мутасадди органлар томонидан тавсия қилинган рационал меъёрларга мувофиқ келадиган оксил, ёғ, углеводлар, витаминлар, макро ва микроэлементларни уйғунлаштириш орқали таъминланади⁶.

Халқаро ташкилотлар миқёсида озиқ-овқат хавфсизлигини баҳолаш учун МДХга аъзо давлатларнинг озиқ-овқат хавфсизлигини ошириш концепциясида таклиф этилган кўрсаткичлардан фойдаланиш мумкин. МДХ аъзолари бўлган давлатларнинг озиқ-овқат хавфсизлигини ошириш концепцияси 2010 йил 19 ноябрда МДХ ҳукумат бошлиқлари Кенгашининг қарори билан тасдиқланган бўлиб, унда мамлакатнинг озиқ-овқат хавфсизлиги даражасини баҳолаш қуйидаги кўрсаткичлар мажмуи келтирилган (2-жадвал).

⁵Д.Н.Саидова, И.Б.Рустамова, Ш.А. Турсунов. “Аграр сиёсат ва озиқ-овқат хавфсизлиги”. Ўқув қўлланма. Т.: “ЎзР Фанлар Академияси Асосий кутубхонаси” босмахонаси нашриёти, 2016. – 257 б.

⁶Д.Н.Саидова, И.Б.Рустамова, Ш.А. Турсунов. “Аграр сиёсат ва озиқ-овқат хавфсизлиги”. Ўқув қўлланма. Т.: “ЎзР Фанлар Академияси Асосий кутубхонаси” босмахонаси нашриёти, 2016. – 257 б.

№	Озиқ-овқат хавфсизлиги даражасини баҳолаш кўрсаткичлари
1.	Озиқ-овқат маҳсулотларини истеъмол қилиш учун иқтисодий имкониятларнинг мавжудлиги озиқ-овқатларга кетадиган харажатларнинг барча турдаги товар ва хизматларга қилинадиган жами харажатларга нисбатидир;
2.	Ички бозорнинг айрим озиқ-овқат маҳсулотлари бўйича салоҳиятли сигими-муайян озиқ-овқат маҳсулотини рационал истеъмол қилишнинг аҳоли жон бошига тўғри келадиган миқдорининг шу маҳсулотни истеъмол қилишнинг амалдаги миқдорига кўпайтмасидир;
3.	Айрим озиқ-овқат маҳсулотлари бўйича озиқ-овқат мустақиллигининг даражаси аниқ турдаги озиқ-овқат маҳсулотини мамлакатнинг ўзида ишлаб чиқариш ҳажмининг шу маҳсулотни амалда истеъмол қилиш ҳажмига нисбатидир;
4.	Биологик сифат кўрсаткичи маҳсулотнинг озуқавий қиймати бўлиб, 1 грамм озиқ-овқат маҳсулотида ҳаётий муҳим озуқавий моддалар ва энергиянинг миқдори билан белгиланади: энергетик қувват (ккал), оксил (мг), ёғлар (мг), углеводлар (мг);
5.	Биологик хавфсизлик кўрсаткичи озиқ-овқат маҳсулотидаги зарарли ингредиентларнинг миқдори билан белгиланади, у йўл қўйилиши мумкин бўлган меъёрий даражадан ошмаслиги керак;
6.	Инсонрационинингсуткаликозуқавийва энергетик қиммати;
7.	Ҳар бир алоҳида озиқ-овқат маҳсулотини истеъмол қилишнинг етарлилик даражаси;
8.	Давлат ресурсларида дон захираларининг етарлилик даражаси;
9.	Тоза ичимлик суви захираларининг етарлилик даражаси;
10.	Аҳолининг ҳар хил тоифалари учун озиқ-овқат маҳсулотларини истеъмол қилиш имкониятларининг мавжудлик даражаси;
11.	Мамлакат озиқ-овқат таъминоти ҳамда агросаноат мажмуалари ресурс таъминотининг импортга қарамлиги даражаси;
12.	Стратегик, оператив ва ўткинчи озиқ-овқат захираларининг уларнинг меъёрий даражасига таққосланган ҳажмлари;
13.	Мамлакатимизда ишлаб чиқариладиган қишлоқ хўжалиги ва балиқ маҳсулотлари ҳамда озиқ-овқат маҳсулотларининг уларни умумий истеъмол қилиш ҳажмидаги ва товар ресурсларидаги улуши (солиштирма ҳиссаси);
14.	Озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган физиологик эҳтиёжларнинг уларнинг хавфсизлиги, озуқавий энергетик қийматини ҳисобга олган ҳолда қондирилиш даражаси;
15.	Ишлаб чиқарилаётган қишлоқ хўжалиги ва балиқ маҳсулотлари, хомашё ва озиқ-овқат маҳсулотларининг ички бозордаги товар ресурслари умумий ҳажмидаги солиштирма ҳиссасини фоиздаги ифодаси.

МДХга аъзо давлатларнинг озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш даражасининг мажмуавий баҳоси сифатида ишлаб чиқарилаётган қишлоқ хўжалиги ва балиқ маҳсулотлари, хомашё ҳамда озиқ-овқат маҳсулотларининг

ички бозордаги товар ресурсларининг умумий ҳажмига бўлган нисбатининг фоиздаги ифодасидан фойдаланилади⁷.

МДХга аъзо давлатлар учун ўрта муддатли истикболда қуйидаги бўсағавий қиймат тавсия этилган (3-жадвал).

3-жадвал

МДХ мамлакатларининг асосий турдаги озиқ-овқат маҳсулотлари билан ўз-ўзини таъминлаш даражасининг тавсия этилаётган бўсағавий қиймати

Маҳсулот номи	Ўз-ўзини таъминлаш даражасининг тавсия этилаётган бўсағавий қиймати, % дан кам бўлмаган
Дон	95
Сут ва сут маҳсулотлари (сутга қайта ҳисобланган ҳолда)	90
Гўшт ва гўшт маҳсулотлари (гўштга қайта ҳисобланган ҳолда)	85
Балиқ маҳсулотлари, ўсимлик ёғи, шакар	80

Озиқ-овқат хавфсизлигини баҳолашнинг халқаро ташкилотлар ҳужжатларида таклиф этилган асосий бўсағавий қиймат ва кўрсаткичларидан ташқари мамлакатнинг озиқ-овқат хавфсизлиги борасидаги салоҳият даражасини қуйидаги йўналиш ва мезонлар бўйича инобатга олиш ҳамда баҳолаш лозим.

4-жадвал

Озиқ-овқат хавфсизлигининг эришилган даражаси нуқтаиназаридан баҳоловчи кўрсаткичлар

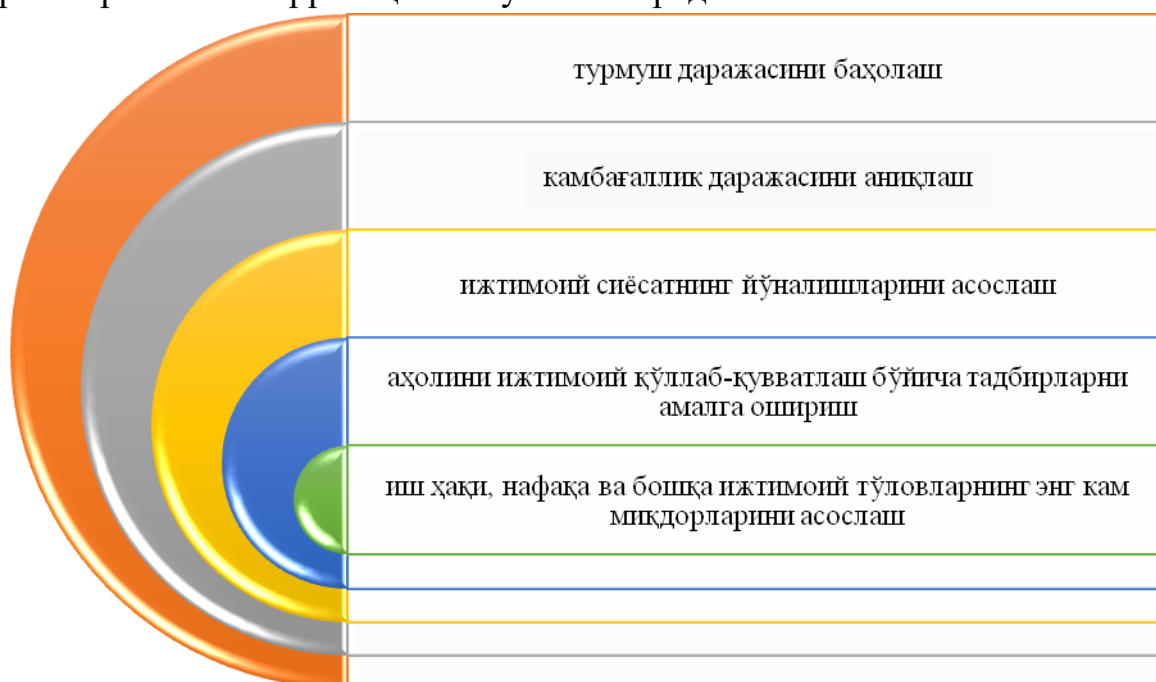
1.	Асосий қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқаришнинг жон бошига тўғри келадиган миқдори
	Ушбу кўрсаткич ёрдамида иқтисодиётнинг мазкур секторидаги такрор ишлаб чиқариш жараёнининг динамикасини кўриб чиқиладиган даврда аҳолисонининг ўзгаришини инобатга олган ҳолда баҳолаш мумкин
2.	Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг Ўзбекистон Республикасининг Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан тавсия этилган стандартлари ва халқаро стандартларга мослиги
	Шу стандартларга мувофиқ ҳолда қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқаришнинг уларнинг жон бошига истеъмол қилинишининг етарли даражасини таъминлаш учун миқдор ва сифат таркибини тавсия этиш

⁷Д.Н.Саидова, И.Б.Рустамова, Ш.А. Турсунов. “Аграр сиёсат ва озиқ-овқат хавфсизлиги”. Ўқув қўланма. Т.: “ЎзР Фанлар Академияси Асосий кутубхонаси” босмахонаси нашриёти, 2016. – 257 б.

	мумкин
3.	Асосий молиявий-иқтисодий кўрсаткичлар
	<p>Давлат ёки ҳудудлар даражасида қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришининг молиявий-иқтисодий ҳолатини тезкор баҳолаш учун қуйидаги кўрсаткичлардан фойдаланиш мумкин:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Қишлоқ хўжалиги корхоналарининг бутун фаолиятдан олинган қолдиқ натижа (фойда, минус, зарар); – Фойда олиб ёки зарар кўриб ишлаётган корхоналар сони; – умуман, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши ва жумладан, ўсимликчилик ҳамда чорвачиликнинг рентабеллик даражаси

Маълум бир даврда қишлоқ хўжалигининг ривожланиши нуқтаи назаридан озиқ-овқат хавфсизлигининг эришилган даражасини қуйидаги кўрсаткичлар асосида баҳолаш мумкин (4-жадвал).

Алоҳида уй хўжаликларининг озиқ-овқат хавфсизлигига асосан, аҳоли жон бошига тўғри келадиган даромад таъсир кўрсатади, чунки ҳар бир кишининг амалда озиқ-овқат маҳсулотларини истеъмол қилишлари даромадларнинг даражасига боғлиқ. Даромадлар, ўз навбатида, оиладаги ишловчи аъзоларнинг иш ҳақи миқдори, ногиронлар, пенсионерлар ва аҳолининг кам таъминланган қатламлари пенсиялари ва ижтимоий нафақалари; индивидуал фаолиятдан келадиган даромадларга боғлиқ. Бунда озиқ-овқат маҳсулотларига кетадиган харажатларнинг реал пул даромадлари билан қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ва АСМнинг озиқ-овқат ва қайта ишлаш саноати маҳсулотлари нархларининг ўзгаришлари билан корреляциялашуви юз беради.

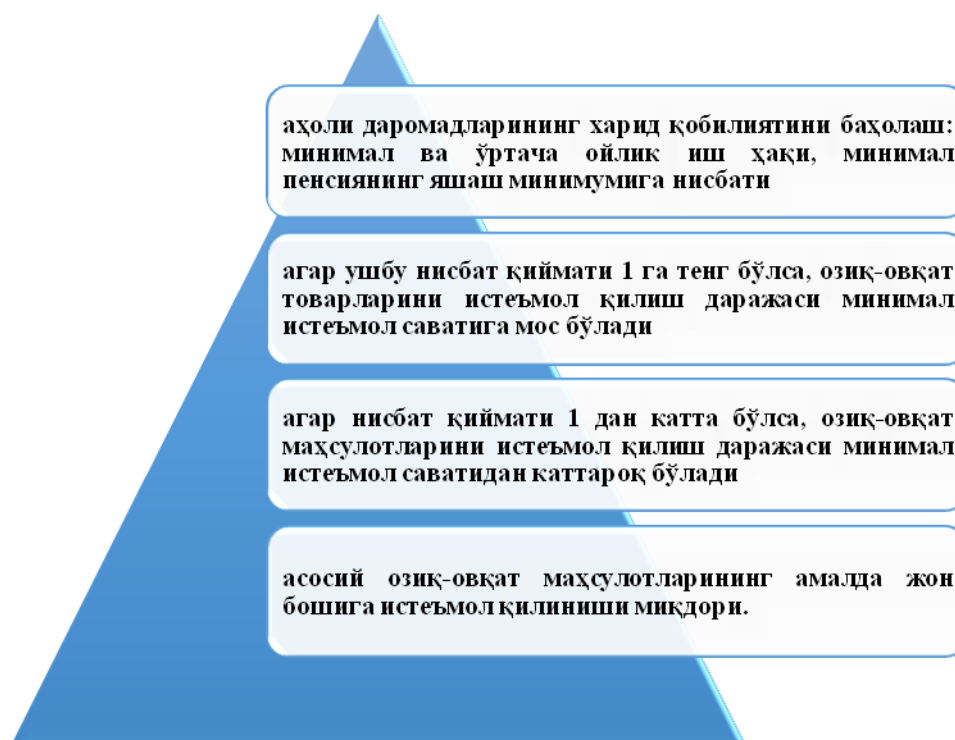
1-расм. Яшаш минимуми кўрсаткичининг қўлланилиши

Аҳоли овқатланишининг миқдор ва сифат кўрсаткичлари бўйича қуйи чегараси таркибига маълум бир товар ва хизматлар тўплами киритиладиган минимал истеъмол савати сифатида қараш мумкин.

Озиқ-овқат хавфсизлигининг муҳим натижавий кўрсаткичи бўлган озиқ-овқатлар саватининг қиймати айнан ўша истеъмол саватидаги маҳсулот тўпламига боғлиқдир. Унинг миқдори аҳолининг муайян гуруҳлари учун уларнинг жинси ва ёшини инобатга олган ҳолда минимал истеъмол меъёрларини товар ишлаб чиқариладиган тармоқда: ишлаб чиқариш воситаларини ишлаб чиқариш-қишлоқ хўжалиги-қайта ишлаш-маҳсулотни пировард истеъмолчига сотиш соҳасида қарор топган ўртача нархларга кўпайтириш йўли билан ҳисоблаб чиқилади. Бунда шуни назарда тутиш лозимки, турли мамлакатларда минимал истеъмол саватининг меъёрлари илмий асосланган овқатланиш меъёрларидан аҳамиятли даражада фарқланиши мумкин.

Минимал истеъмол саватининг товар ва хизматлар тўпламидан келиб чиққан ҳолда яшаш минимуми аниқланади. У бир киши учун инсоннинг минимал биоижтимоий эҳтиёжлари қондирилишини таъминлайдиган минимал истеъмол савати қийматига тенг бўлган минимал даромаддан иборат. Шуни инобатга олган ҳолда, яшаш минимуми қуйидагилар учун мўлжалланган (1-расм):

Кўрсатиб ўтилган омилларнинг озиқ-овқат хавфсизлигига таъсирини озиқ-овқат маҳсулотларини истеъмол қилишнинг қуйидаги кўрсаткичлари асосида баҳолаш мумкин (2-расм).

2-расм. Озиқ-овқат маҳсулотларини истеъмол қилишнинг баҳолаш кўрсаткичлари

Давлатнинг озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш борасидаги сиёсатида, асосан, ўзининг қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши ва ички сотиш бозорларини ривожлантиришга, қисман чет эллардан озиқ-овқат маҳсулотларини импорт қилиш асосида аҳолининг озиқ-овқатга бўлган мақбул даражадаги эҳтиёжини қондириш кўзда тутилади. Давлатнинг озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш сиёсати ўзини-ўзи озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш даражаси ҳамда уларни импорт қилиш даражаларини оқилона уйғунлаштириш, мамлакат аҳолисини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашнинг кафолатланган имкониятларини яратиш, бу борада халқаро ҳамкорлик алоқаларини ўрнатишга қодирлиги муҳим ҳисобланади. Бундан ташқари, ушбу сиёсат даврий равишда янгиланиб турадиган озиқ-овқат захирасини яратишга ҳам қаратилган бўлади.

Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини чуқур қайта ишлаш бўйича тизимли тадбирларнинг амалга оширилиши натижасида 2020 йилга келиб 2016 йилга нисбатан мева-сабзавот консервалари ҳажмини 79,4 %, мева шарбатларини 80,5 %, қуруқ меваларни 73,1 %, гўшт ва гўшт маҳсулотларини 59,5 %, колбаса маҳсулотларини 68,8 %, сут ва сут маҳсулотларини 56,6 %, сариёғни 51,4 %, қандолат маҳсулотларини 59,9 %, ўсимлик ёғини 57,2 %, шакарни 24,0 %, пишлоқни 2,5, гўштли консерваларни 2,4, балиқ маҳсулотларини 3,4 ва музлатилган балиқни 2,8 мартага ошириш имконини беради.

Ҳаракат стратегиясида 2017 йилда қишлоқ хўжалигини ривожлантириш учун халқаро молия институтларининг умумий қиймати 337,8 млн долларга тенг маблағларини қуйидаги йўналишлар бўйича ўзлаштириш кўзда тутилган:

“Осиё тараққиёт банки”нинг 150,0 млн доллар маблағини “Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини модернизация қилиш” лойиҳасига;

“Халқаро тараққиёт ва тикланиш банки”нинг 150,0 млн доллар маблағини “Чорвачилик секторини ривожлантириш” лойиҳасига;

“Халқаро қишлоқ хўжалиги тараққиёти жамғармаси”нинг 23,8 млн доллар маблағини “Қашқадарё ва Жиззах вилоятларида сут маҳсулотларини ишлаб чиқаришни кенгайтириш ва қайта ишлашни ривожлантириш” лойиҳасига;

“Халқаро тараққиёт уюшмаси”нинг 14,0 млн доллар маблағини “Орол бўйи минтақасида иқлим ўзгаришга мослашиш ва оқибатларини юмшатиш” лойиҳасига.

Хулоса қилиб айтганда, қишлоқ хўжалигини жадал ривожлантириш ва модернизациялаш бўйича “2017–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси”да белгиланган чора-тадбирлар аграр тармоқни барқарор суръатлар билан ривожлантириш, мамлакат озиқ-овқат хавфсизлигини мустаҳкамлаш, экспорт салоҳиятини юксалтириш ҳамда халқимиз турмуш сифати ва моддий фаровонлигини оширишга хизмат қилади.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛА РЎЙҲАТИ

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида” ПФ-4947-сон фармони.

2. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини мард ва олийжаноб халқимиз билан қурамыз. Ш.Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига киришиш тантанали маросимига бағишланган Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисидаги нутқи. Халқ сўзи, 2016 йил 15 декабрь. www.icarda.org – Қурғоқчилик ҳудудларда қишлоқ хўжалиги тадқиқотлари бўйича халқаро марказ (ICARDA)нинг расмий сайти

3. World Population Prospects, the 2010 Revision. Д.Н.

4. Саидова, И.Б. Рустамова, Ш.А. Турсунов. “Аграр сиёсат ва озиқ-овқат хавфсизлиги”. Ўқув қўлланма. Т.: “ЎЗР Фанлар Академияси Асосий кутубхонаси” босмахонаси нашриёти, 2016. – 257 б.